

Antoni Pożarowski, Kazimierz Szczepański

Zagadnienia odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia skarbowe w projekcie ustawy karnej skarbowej

---

Palestra 15/10(166), 15-29

1971

Artykuł został zdigitalizowany i opracowany do udostępnienia w internecie przez Muzeum Historii Polski w ramach prac podejmowanych na rzecz zapewnienia otwartego, powszechnego i trwałego dostępu do polskiego dorobku naukowego i kulturalnego. Artykuł jest umieszczony w kolekcji cyfrowej bazhum.muzhp.pl, gromadzącej zawartość polskich czasopism humanistycznych i społecznych.

Tekst jest udostępniony do wykorzystania w ramach dozwolonego użytku.

ANTONI POŻAROWSKI i KAZIMIERZ SZCZEPAŃSKI

Zagadnienia odpowiedzialności za przestępstwa i wykroczenia skarbowe w projekcie ustawy karnej skarbowej

Przepisy ustawy karnej skarbowej z 1960 r. stanowią podstawę zwalczania przestępczości skarbowej przez organy finansowe i sądy.

Z chwilą wejścia w życie nowego kodeksu karnego oraz kodeksu postępowania karnego, w sprawach karnych skarbowych stosuje się posiłkowo przepisy aktualne. Jednakże nowe ustawy wprowadzają szereg niespotykanych w dawnym systemie prawnym instytucji i rozwiązań, wskutek czego przystosowanie ustawodawstwa karnego skarbowego do nowych kodyfikacji nie jest całkowite ani możliwe.

Do pełnego zsynchronizowania przepisów karnych skarbowych z nowymi kodyfikacjami nie wystarczy znowelizowanie ustawy z 1960 r.; konieczne jest opracowanie nowego aktu, dostatecznie wkomponowanego w całość systemu.

Podstawowym założeniem rozpatrywanego obecnie przez Sejm projektu nowej ustawy karnej skarbowej jest realizacja zasady tzw. „rozwarstwienia poszczególnych kategorii sprawców czynów karalnych w zależności od szkodliwości społecznej czynów”.

UWAGI OGÓLNE

Przestępstwem skarbowym jest w myśl projektu czyn społecznie niebezpieczny zabroniony przez ustawę karną skarbową pod groźbą kary pozbawienia wolności, ograniczenia wolności, albo grzywny (art. 1), natomiast wykroczeniem skarbowym jest czyn społecznie niebezpieczny zabroniony przez tę ustawę pod groźbą kary pieniężnej (art. 35).

Dążenie do realizacji na gruncie prawa karnego skarbowego podstawowych założeń nowego skodyfikowanego prawa karnego, a przede wszystkim wspomnianych na wstępie zasad rozwarstwienia przestępczości i ograniczenia penalizacji w sprawach drobnych, wyraża się:

- 1) w odejściu od dotychczasowej konstrukcji, polegającej na określaniu wspólnym mianem przestępstwa skarbowego zarówno występki skarbowe jak i wykroczeń skarbowych, oraz zastrzeżenia nazwy „przestępstwo skarbowe” wyłącznie dla takich czynów, które według dotychczasowych przepisów stanowiły występki skarbowe, co ma określony wydzźwięk społeczny, jakkolwiek nie zawsze oznacza realne złagodzenie sankcji;

- 2) w przekwalifikowaniu szeregu czynów zabronionych o mniejszej szkodliwości, stanowiących obecnie występki skarbowe — na wykroczenia skarbowe za kryterium projekt przyjmuje tu najczęściej mniejszą, np. do 1000 zł, kwotę narażonej na uszczuplenie lub uszczuplonej należności państwowej;

3) w przejściu z kodeksu karnego nowych środków umożliwiających z jednej strony łagodniejsze potraktowanie sprawcy w sprawach drobnych, a z drugiej strony zabezpieczających możliwość stosowania surowej represji wobec recydywistów i innych sprawców najcięższych przestępstw skarbowych.

ZASADY ODPOWIEDZIALNOŚCI

1. W zakresie ogólnych zasad odpowiedzialności za przestępstwa skarbowe projekt powołuje w art. 2 niemal wszystkie przepisy części ogólnej nowego kodeksu karnego z wyjątkiem tych, które dotyczą zbrodni, bądź tych, które wobec odrębności prawa karnego skarbowego wymagają zasadniczej modyfikacji lub odmiennej uregulowania.

Pierwszym odstępstwem od tak daleko idącej integracji części ogólnej dotyczącej przestępstw skarbowych z przepisami części ogólnej kodeksu karnego, podyktowanym specyfiką prawa karnego skarbowego, jest przepis art. 3, utrzymujący dotychczasową zasadę wyrażoną w art. 4 u.k.s. z 1960 r., że za przestępstwo skarbowe popełnione za granicą sprawca odpowiada niezależnie od przepisów obowiązujących w miejscu popełnienia przestępstwa i od obywatelstwa sprawcy. Prawo karne skarbowe każdego kraju chroni wyłącznie własne interesy fiskalne, błędem więc byłoby uzależnianie odpowiedzialności osoby dopuszczającej się za granicą przestępstwa skarbowego na szkodę naszego kraju od karalności tego czynu w miejscu jego popełnienia.

Przepis ten znajduje praktyczne zastosowanie przede wszystkim przy przestępstwach dewizowych i celnych. W świetle powyższego jest rzeczą zrozumiałą, że krajowcy dewizowi obowiązani są przestrzegać polskiego prawa dewizowego również w okresie czasowego pobytu za granicą.

Drugim takim odstępstwem jest art. 31 projektu (identycznie — u.k.s. z 1960 r.), który uzupełnia przyjęte z k.k. przepisy o przedawnieniu. Przepis ten przewiduje, że karalność przestępstw skarbowych dotyczących podatków i innych należności państwowych ustaje także wówczas, gdy nastąpiło przedawnienie wymiaru takich należności, a bieg przedawnienia rozpoczyna się z końcem roku, w którym powstał obowiązek podatkowy lub obowiązek uiszczenia innej należności państwowej.

2. Projekt przyjmuje (w art. 4) zasadę wyrażoną w art. 6 kodeksu karnego, że przestępstwo można popełnić tylko z winy umyślnej, chyba że przepis szczególny przewiduje także odpowiedzialność w razie popełnienia takiego czynu z winy nieumyślnej. W tym zakresie nastąpi więc zasadnicza zmiana w stosunku do treści art. 5 obowiązującej dotychczas ustawy karnej skarbowej, który ustala, że odpowiedzialność za przestępstwa skarbowe zachodzi zarówno przy winie umyślnej jak i nieumyślnej, jeżeli przepis szczególny nie stanowi inaczej. Należy zaznaczyć, że w ustawie karnej skarbowej z 1960 r. w większości wypadków przestępstwa popełnione z winy umyślnej lub nieumyślnej są zagrożone taką samą karą. Wobec jednak przyjęcia zasady, że odpowiedzialność za przestępstwo skarbowe zachodzi tylko w razie popełnienia go z winy umyślnej, chyba że ustawa w danym wypadku wyraźnie przewiduje odpowiedzialność również z winy nieumyślnej — taki układ sankcji pozostawiono w projekcie tylko w nielicznych sytuacjach. W większości wypadków układ kar zmieniono w ten sposób, że w zakresie przestępstwa popeł-

nionego z winy umyślnej pozostawiono surowsze zagrożenie, natomiast za czyny popełnione z winy nieumyślnej przewidziano sankcje łagodniejsze.

Jeśli chodzi o odpowiedzialność za wykroczenia skarbowe, to podobnie jak w ustawie z 1960 r. projekt przewiduje, że zachodzi ona zarówno z winy umyślnej, jak i nieumyślnej, chyba że przepis szczególny stanowi inaczej (art. 38). Podobne rozwiązanie w tej kwestii przewiduje także projekt prawa o wykroczeniach. Należy jednak zaznaczyć, że w art. 36 projekt powołuje przepisy części ogólnej kodeksu karnego i części ogólnej dotyczącej przestępstw skarbowych, nie powołując przepisów nowego prawa o wykroczeniach (Dz. U. z 1971 r. Nr 12, poz. 114). Uznano bowiem, że powołanie tych ostatnich stanowiłoby — dla praktyki — poważne utrudnienie, gdyż ściganiem zarówno przestępstw jak i wykroczeń skarbowych zajmują się w zasadzie te same organy, wobec czego nie byłoby celowe posługiwanie się posiłkowo w jednym wypadku kodeksem karnym, a w drugim — prawem o wykroczeniach.

Zakres przepisów stosowanych posiłkowo — w porównaniu z dotychczasowym stanem prawnym (art. 38 u.k.s. z 1960 r.) — jest nieco szerszy, głównie z tego powodu, że jak już wyżej zaznaczono, niektóre czyny stanowiące dotychczas występki skarbowe zostały potraktowane jako wykroczenia. W konsekwencji przekwalifikowania szeregu występków skarbowych na wykroczenia skarbowe, w art. 47 projekt przewiduje także odpowiedzialność za wykroczenia popełnione za granicą, jeżeli przepis szczególny taką odpowiedzialność przewiduje. Według dotychczasowych przepisów, wykroczenia popełnione za granicą nie były karalne.

Projekt wprowadza także odpowiedzialność za usiłowanie popełnienia wykroczenia skarbowego, gdy przepis szczególny taką odpowiedzialność przewiduje (art. 40). Dotychczasowe przepisy wyłączały (art. 40 § 2) odpowiedzialność za usiłowanie wykroczenia. Ze względu jednak na to, że niejednokrotnie organy ścigania ujawniały wykroczenia, zwłaszcza dewizowe i celne, w fazie usiłowania, uznano za rzecz celową wprowadzenie tego przepisu.

W zakresie przedawnienia i zatarcia skazania (art. 45 i 46) projekt przyjął w zasadzie rozwiązania dotychczasowe, z tą jednak zmianą, że skraca z lat 3 na 2 (a więc o jeden rok) okresy, w których można wydać prawomocne orzeczenia karne, wykonać karę albo z upływem którego następuje zatarcie. Proponując takie rozwiązanie, miano na uwadze tendencje do skracania wspomnianych okresów w nowym prawie o wykroczeniach, jak również to, że szkodliwość społeczna wykroczeń jest znacznie mniejsza niż przestępstw.

3. W sprawie zbiegu przepisów ustawy karnej skarbowej projekt w art. 5 przejmuje rozwiązanie z art. 10 kodeksu karnego przewidujące, że jeżeli czyn wyczerpuje znamiona zawarte w dwóch lub więcej przepisach ustawy karnej skarbowej, to organ orzekający, skazując za jedno przestępstwo, powoływać będzie w sentencji orzeczenia wszystkie zbiegające się przepisy (tzw. kumulatywna kwalifikacja prawna), natomiast wymierzy karę według najsurowszego przepisu. Zasada ta dotyczyć ma również zbiegu przestępstwa skarbowego z wykroczeniem skarbowym.

W art. 6 § 2 i 3, normującym kwestię wykonania orzeczonych kar, projekt przewiduje, że w określonych sytuacjach będzie obowiązywać zamiast kary łącznej zasada absorpcji, i to nie tylko w zakresie kar pozbawienia i ograniczenia wolności, ale również co do kary grzywny. Oznacza to, że wykonaniu podlegać będzie ta kara, która jest surowsza.

ZASADY KARANIA

1. Za przestępstwa skarbowe projekt przewiduje następujące kary:
- a) kary zasadnicze (art. 8 projektu), którymi są:
- 1) kara pozbawienia wolności,
  - 2) kara ograniczenia wolności,
  - 3) grzywna;
- b) kary dodatkowe (art. 13 projektu), którymi są:
- 1) pozbawienie praw publicznych, zakaz zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności, podanie wyroku sądu do publicznej wiadomości w szczególnie sposób,
  - 2) konfiskata mienia,
  - 3) przepadek rzeczy stanowiących przedmiot przestępstwa skarbowego.

Ad a)

- 1) Kara pozbawienia wolności (stosuje ją tylko sąd) przewidziana jest:
- od 1 roku do 10 lat (art. 70 § 1 i 2 oraz art. 83 § 1 i 2 projektu — odpowiednik art. 25 § 5 u.k.s. z 1960 r.) — wyłącznie za niektóre poważne przestępstwa dewizowe i celne popełnione w szczególnie obciążających okolicznościach; w analogicznych sytuacjach u.k.s. z 1960 r. przewidywała karę pozbawienia wolności, w niektórych wypadkach do 15 lat. Należy jednak nadmienić, że takie uregulowanie pozostaje w związku z tym, że najcięższe przestępstwa dewizowe zostały z ustawy karnej skarbowej wyodrębnione i podlegają ukaraniu — w myśl art. 135 k.k. — karze od 8 do 15, a nawet 25 lat pozbawienia wolności;
  - do 5 lat (art. 26 § 1 pkt 1, art. 47 § 1, art. 48 § 1 i 2, art. 51 § 1, art. 54 § 1 projektu) — przy nadzwyczajnym zaostrzeniu kary, gdy chodzi o czyn zagrożony w części szczegółowej mniej surową karą pozbawienia wolności oraz w wypadku niektórych przestępstw dewizowych o znacznej szkodliwości;
  - do 3 lat (art. 86 § 1 i art. 87 § 3 projektu) — za uchylanie się od opodatkowania lub posługiwanie się cudzą firmą (tzw. podziemie podatkowe) i za spowodowanie w związku z tym poważniejszych uszczerpków podatkowych;
  - do 2 lat (art. 50 § 1, art. 68, art. 74 § 2, art. 75 § 2, art. 76 § 2, art. 91 § 1, art. 109 § 1, art. 116 § 1 projektu) — za niedozwolone udzielanie pożyczek w stosunkach między krajowcami dewizowymi a cudzoziemcami dewizowymi, podstępne wyludzanie zezwoleń dewizowych, poważne przestępstwa celne, nadużycia popełnione przez płatników i inkasentów podatkowych, oszustwa w zakresie opłaty skarbowej oraz za bezprawne prowadzenie loterii;
  - do 1 roku (art. 60 § 1, art. 77 § 2 projektu) — za umyślne nielegalne dokonywanie obrotu wartościami dewizowymi oraz za nieumyślne paserstwo celne co do towarów, których wartość przekracza 50 tys. zł. Jest to jedyny wypadek zagrożenia karą pozbawienia wolności za przestępstwo dokonane z winy nieumyślnej.

2) Kara ograniczenia wolności (art. 9, art. 26 § 1 pkt 2, art. 119).

Istota kary ograniczenia wolności jest analogiczna do przewidzianej w art. 33—35 k.k. (art. 2 projektu), z tym uzupełnieniem, że wymierzając tę karę za przestępstwo skarbowe, w związku z którym nastąpiło uszczuplenie należności państwowej, sąd może zobowiązać skazanego do zapłacenia tej należności w terminie oznaczonym w wyroku (art. 9 § 2).

Według projektu karę ograniczenia wolności można stosować łącznie z grzywną. Skazany bowiem ma z reguły — w okresie odbywania kary ograniczenia wolności — większe możliwości spłacenia grzywny niż podczas odbywania kary pozbawienia wolności, zwłaszcza zaś w sytuacji, gdy grzywna została uprzednio na jego majątku zabezpieczona. Należy także zaznaczyć, że wprowadzając do „katalogu kar” karę ograniczenia wolności, przewidziano możliwość stosowania tej kary — zamiast kary pozbawienia wolności — w szerszym zakresie, niż przewiduje to kodeks karny w art. 54. Według art. 54 k.k. kara ograniczenia wolności może być stosowana wtedy, gdy kara pozbawienia wolności w konkretnym wypadku nie byłaby surowsza od 6 miesięcy, natomiast według art. 9 § 1 projektu sąd będzie mógł orzec karę ograniczenia wolności za każde przestępstwo skarbowe zagrożone karą pozbawienia wolności, gdy dolna granica zagrożenia nie jest wyższa niż 3 miesiące, a wymierzona w konkretnej sytuacji kara pozbawienia wolności nie byłaby surowsza od roku. Oznacza to, że jedynie za szczególnie poważne przestępstwa dewizowe i celne, za które w art. 70 i 83 przewidziana jest kara pozbawienia wolności od roku do lat 10, nie będzie można stosować kary ograniczenia wolności.

Należy również nadmienić, że w wypadku gdy sprawca dopuścił się przestępstwa zagrożonego w części szczegółowej wyłącznie karą grzywny, szczególne zaostrzenie kary w postaci kary pozbawienia wolności do lat 3 sąd będzie mógł zastąpić karą ograniczenia wolności (art. 25 § 1 pkt 2 projektu). W części szczegółowej karą ograniczenia wolności zagrożone jest trudnienie się sprzedażą losów loterii pieniężnej przez osoby do tego nieuprawnione (art. 119).

3) Grzywna. Artykuł 10 projektu ustala tylko ustawowe minimum kary grzywny, przyjmując jako minimum kwotę 500 zł, tj. taką samą kwotę, jaką przyjął w art. 36 § 1 kodeks karny. Stosownie do art. 10 u.k.s. z 1960 r. minimum to wynosi 100 zł. Wypada jednak zauważyć, że w części szczegółowej projektu czyny stanowiące dotychczas występki skarbowe zostały — w licznych wypadkach, a zwłaszcza gdy wysokość uszczuplenia lub wartość przedmiotu przestępstwa jest stosunkowo niewielka — potraktowane jako wykroczenia, tj. jako czyny zagrożone karą pieniężną od 100 zł do 5 000 zł. Z tych też przyczyn podwyższenie minimum grzywny nie jest jednoznaczne z generalnym zaostrzeniem kary za czyny o mniejszej szkodliwości.

Projekt w części ogólnej nie określa maksymalnej wysokości grzywny, gdyż sprawę tę normują przepisy części szczegółowej określające kary za dane przestępstwo.

Przewidziane w części szczegółowej projektu przy poszczególnych przestępstwach górne granice grzywny występują bądź jako oznaczenie liczbowe (jako sankcja za przestępstwa podatkowe), bądź też jako wielokrotność kwoty należności państwowej narażonej na uszczuplenie, bądź wreszcie jako wielokrotność wartości przedmiotów przestępstwa (np. za przestępstwa celne, a więc w sytuacjach, gdy usta-

lenie wartości przedmiotu przestępstwa z reguły zajętego przy kontroli celnej nie nasuwa trudności; ponadto zagrożenia w tej postaci przewidziano w jednym z przestępstw dewizowych i w jednym z przestępstw w zakresie opłaty skarbowej). W praktyce, ze względu na specyfikę przestępstw skarbowych, ściśle określenie wysokości uszczuplenia lub wartości przedmiotu przestępstwa jest niejednokrotnie bardzo trudne, a jednocześnie ustalenie to ma ogromne znaczenie, jest bowiem niezbędne do określenia wysokości grzywny lub do kwalifikacji prawnej czynu. Z tych względów projekt w art. 11 i 12 określa dla tych wypadków jednolite zasady ustalania wysokości uszczuplenia i wartości przedmiotu przestępstwa. Zagadnienia te są normowane dotychczas w art. 11 i 12 u.k.s. z 1960 r., z tym jednak zastrzeżeniem, że dotyczą one wyłącznie wymiaru grzywny. Zawarte więc w tych artykułach zasady stosowane są — w drodze analogii — także wtedy, gdy od wysokości uszczuplenia lub wartości przedmiotu przestępstwa zależała kwalifikacja prawna czynu.

Kary grzywny (oznaczone liczbowo) przewidziane są:

- do 1 miliona złotych (art. 51 § 1, art. 70 § 1 i 2, art. 86 § 1, art. 87 § 3, art. 88 § 2) — za niektóre poważne przestępstwa dewizowe i podatkowe (podziemne podatkowe „firmanctwo”), oszustwa podatkowe dokonane w związku z nierzetelnym prowadzeniem ksiąg;
- do 500 tys. zł (art. 47 § 1, art. 48 § 1, 2 i 5, art. 54 § 1, art. 87 § 1 i 2, art. 88 § 1, art. 91 § 1, art. 110) — obok kary pozbawienia wolności — za poważne przestępstwa dewizowe oraz nadużycia popełnione przez płatników i inkasentów podatkowych; ponadto karą grzywny do 500 tys. zł jako samoistną zagrożono też firmanctwo, gdy uszczuplenie nie przekracza 50 tys. zł, i oszustwa podatkowe, które nie są związane z nierzetelnym prowadzeniem ksiąg;
- do 300 tys. złotych (art. 52 § 1, art. 55 § 1) — za nielegalny wywóz krajowych lub zagranicznych papierów wartościowych;
- do 200 tys. złotych (art. 50 § 1, art. 86 § 2, art. 89 § 1, art. 90 § 1, art. 91 § 2, art. 110, art. 116 § 1) — obok kar pozbawienia wolności — za nielegalne udzielanie pożyczek w stosunkach między krajowcami a cudzoziemcami dewizowymi, za nadużycia popełniane przez płatników na styku z gospodarką nieuspołecznioną (dostawy, roboty i usługi) i za nielegalne prowadzenie loterii; ponadto karę tę jako samoistną przewidziano za umyślne uchylanie się od opodatkowania, gdy uszczuplony podatek nie przekracza 50 tys. zł, za nierzetelne prowadzenie ksiąg, nadużycia popełniane przez płatników lub inkasentów podatku, gdy uszczuplenie nie przekracza 50 tys. zł;
- do 100 tys. złotych (art. 60 § 1, art. 62 § 1, art. 86 § 3, art. 90 § 2, art. 90¹ § 1, art. 92 § 1, art. 94 § 1, art. 95, art. 105, art. 109 § 1 i 2, art. 110) — obok pozbawienia wolności — za nielegalne dokonywanie obrotu wartościami dewizowymi oraz za oszustwa w zakresie opłaty skarbowej; ponadto karę taką jako samoistną przewidziano za niektóre przestępstwa dewizowe, podatkowe, a także za nadużycia w przedsiębiorstwach uspołecznionych polegające na świadomym zgłaszaniu nieprawdziwych danych dla ustalenia cen fabrycznych lub stawek podatkowych;
- do 50 tys. złotych (art. 47 § 2, art. 48 § 3 i 5, art. 49 § 1 i 2, art. 50 § 2, art. 51 § 2, art. 54 § 2, art. 90¹ § 2, art. 91 § 3, art. 96 § 1 i 2, art. 97 § 1, art. 104 § 1, art. 110, art. 111 § 1, art. 112) — za przestępstwa dewizowe i podatkowe o tzw. średniej szkodliwości; karą taką zagrożone jest również

umyślne spowodowanie uszczupleń w gospodarce uspołecznionej z tytułu podatków lub rozliczeń z budżetem;

- do 25 tys. złotych (art. 47 § 3, art. 48 § 4 i 5, art. 50 § 3, art. 51 § 3, art. 52 § 2, art. 53 § 1, art. 54 § 3, art. 55 § 2, art. 56 § 1, art. 59 § 2, art. 60 § 2, art. 61 § 1, art. 63, art. 64 § 1 i 2, art. 65 § 1, art. 66 § 1, art. 67 § 1, art. 68 § 1, art. 90 § 3, art. 92 § 2, art. 93 § 1 i 2, art. 94 § 2, art. 99 § 1 i 2, art. 100, art. 109 § 3, art. 110, art. 113, art. 116 § 2, art. 117 § 1, art. 118 § 1, art. 119) za wszystkie przestępstwa o relatywnie mniejszej szkodliwości;
- do 15 tys. złotych (art. 90¹ § 3, art. 110) — za nieumyślne niepobranie przez płatnika lub inkasenta podatku, opłaty skarbowej lub opłaty terenowej; w praktyce najczęściej chodzi o osoby pełniące funkcje płatnika i inkasenta w instytucjach lub organizacjach społecznych;
- do 10 tys. złotych (art. 49 § 3, art. 62 § 1, art. 104 § 2) — za nieumyślne nabywanie od cudzoziemców dewizowych rzeczy w kraju (np. gdy krajowiec dewizowy nie zdawał sobie sprawy z tego, że transakcja taka wymaga zezwolenia dewizowego), za niepobieranie należności od zagranicy, gdy należność ta nie przekracza 2 500 zł, oraz za nieumyślne spowodowanie w gospodarce uspołecznionej uszczupleń w podatku lub rozliczeń z budżetem.

Kary grzywny (wielokrotności uszczuplenia lub wartości przedmiotu przestępstwa) przewidują art. 58 § 1, art. 74 § 1, 2 i 3, art. 75 § 1, 2 i 3, art. 76 § 1 i 2, art. 77 § 1 i 2, art. 78 § 1, art. 79 § 1, art. 108 § 1 i 2 projektu.

Ad b)

- 1) Kary pozbawienia praw publicznych, zakazu zajmowania określonych stanowisk, wykonywania określonego zawodu lub prowadzenia określonej działalności oraz podania wyroku sądu do publicznej wiadomości. Kary pozbawienia praw oraz zakazu zajmowania określonych stanowisk wymierza się na okres od 1 roku do 10 lat (art. 14 § 2 projektu). Kary może stosować wyłącznie sąd na zasadach określonych w części ogólnej kodeksu karnego, i to tylko w wypadkach, gdy wymierzył jednocześnie sprawcy karę pozbawienia wolności (art. 14 § 1 projektu). To ostatnie ograniczenie nie dotyczy podania wyroku sądu do publicznej wiadomości. Należy zaznaczyć, że z kar dodatkowych, tj. pobawienia praw publicznych, zakazu zajmowania określonych stanowisk, wykonywania zawodu lub prowadzenia określonej działalności, u.k.s. z 1960 r. przewiduje tylko karę utraty prawa wykonywania zawodu. Intencją wprowadzenia nowych kar do ustawy karnej skarbowej jest rozszerzenie możliwości stosowania właściwych środków represyjnych przez sąd.
- 2) Kary konfiskaty mienia sprawcy (w całości lub w części) orzekają wyłącznie sądy. Możliwość stosowania tej kary ogranicza projekt (w art. 15) do wypadków określonych w ustawie, tj. w art. 26 § 2, art. 70 § 2 pkt 1, art. 83 § 2 pkt 1, a więc jedynie w razie popełnienia przestępstwa skarbowego w okolicznościach uzasadniających nadzwyczajne zaostrzenie kary (por. art. 2 projektu w związku z art. 39, 40 § 2, 42, 45 § 2 i 5 oraz art. 49 k.k.).
- 3) Przepadek rzeczy stanowiących przedmiot przestępstwa skarbowego (art. 15 projektu). Karę tę stosować mogą zarówno sądy, jak i finansowe organy orzekające, ale tylko w wypadkach przewidzianych

w ustawie (za niektóre przestępstwa i wykroczenia dewizowe i celne — art. 69, art. 82 § 1, 2 i 3, art. 109 § 5, art. 116 § 3 projektu). Należy podkreślić, że kara przypadku ujęta jest w projekcie szerzej aniżeli w k.k. i w ustawie karnej skarbowej z 1960 r. W szczególności projekt przewiduje możliwość orzekania przypadku drogowego środka przewozowego, jeżeli przedmiot przestępstwa był w nim ukryty w miejscu nie przeznaczonym do umieszczenia przewożonych rzeczy, przy czym przypadek taki nie będzie stosowany, gdy wartość przedmiotów ukrytych pozostawałaby w rażącej dysproporcji do wartości pojazdu. W uzasadnieniu do projektu wyjaśnia się, że takie rozwiązanie uwzględni okoliczność ukrywania przed kontrolą celną przez turystów krajowych i zagranicznych przemycanych wartości dewizowych lub towarów w oponach samochodowych i w różnych częściach składowych pojazdu (por. art. 16 § 1—3 i art. 17 § 4 projektu). Projekt w art. 17 utrzymuje zawartą w art. 18 obowiązującej u.k.s. zasadę dopuszczalności orzekania przypadku rzeczy stanowiącej przedmiot przestępstwa, nawet jeżeli jest ona własnością osoby trzeciej, z wyjątkami określonymi w powołanym artykule 18 u.k.s. W związku z tym w art. 19 projektu zostaje utrzymana w mocy dopuszczalność interwencji osoby zainteresowanej na warunkach takich samych, jakie obowiązują obecnie (art. 20 obowiązującej u.k.s.). Podobnie jak stanowiły przepisy dotychczasowe, projekt w art. 20 przewiduje dopuszczalność orzeczenia ściągnięcia równowartości przedmiotu przestępstwa, gdy przypadku nie można orzec.

Ponadto w art. 18 projekt stanowi, że przypadek rzeczy może być orzeczony tytułem środka zabezpieczającego w razie znikomego społecznego niebezpieczeństwa czynu, a także w razie warunkowego umorzenia postępowania albo stwierdzenia, że zachodzi okoliczność wyłączająca ukaranie sprawcy czynu zabronionego, jak również w innych wypadkach wskazanych w ustawie. Może on być też orzeczony w ramach nadzwyczajnego złagodzenia kary przy jednoczesnej rezygnacji z wymierzenia kary zasadniczej (art. 23 pkt 3 projektu).

2. Za wykroczenia skarbowe projekt przewiduje:

- a) kary zasadnicze — kary pieniężne,
- b) kary dodatkowe — w postaci przypadku.

Ad a)

Kary pieniężne (art. 41). Projekt ustala jako minimum tej kary pieniężnej kwotę 100 zł, a jako maksimum — kwotę 5000 zł (minimum to wynosi w u.k.s. z 1960 r. 50 zł). Projektowane rozwiązanie jest więc dostosowane do projektu prawa o wykroczeniach i akcentuje różnice społecznej szkodliwości przestępstwa i wykroczenia. Należy też podkreślić, że jakkolwiek kara pieniężna jest w istocie grzywną, przyjęto określenie „kara pieniężna” dla jasnego odróżnienia od grzywny wymierzanej za przestępstwa skarbowe. Jest to tym bardziej celowe, że w tych samych artykułach części szczegółowej niejednokrotnie jedne stany karalne są przestępstwami zagrożonymi grzywną, a inne wykroczeniami i dlatego użycie wspólnej nazwy „grzywna” mogłoby łatwo doprowadzić do nieporozumień lub omyłek w zakresie kwalifikacji prawnej, kary zastępczej itp.

Ad b)

Kary dodatkowe (art. 43 projektu). Dotychczasowe przepisy nie przewidują możliwości stosowania przy wykroczeniach kar dodatkowych. Projekt nato-

miast przewiduje stosowanie dodatkowej kary w postaci przepadku, gdy przepis szczególny tak stanowi. Rozwiązanie to jest konsekwencją przekwalifikowania w części szczegółowej niektórych występów, zagrożonych przepadkiem przedmiotów przestępstwa, na wykroczenia. W uzasadnieniu do projektu u.k.s. wyjaśnia się, że nie byłoby rzeczą słuszną, aby w tego rodzaju sytuacjach rezygnować z możliwości orzekania przepadku, tym bardziej że jest to kara z reguły najwłaściwsza, zwłaszcza w zakresie naruszania przepisów dewizowych i celnych. W tym miejscu należy zaznaczyć, że konsekwencją możliwości orzekania przepadku przedmiotów wykroczenia — bez względu na to, czyją są one własnością — jest rozciągnięcie możliwości dochodzenia roszczeń osób trzecich w drodze interwencji (por. powołany art. 36 w związku z art. 19 projektu).

3. Zastępcza kara pozbawienia wolności (por. art. 2 w związku z art. 37 k.k., jeśli chodzi o przestępstwa skarbowe, i art. 42 § 1 i 2, jeśli chodzi o wykroczenia skarbowe).

Stosownie od art. 13 § 2 u.k.s. z 1960 r., przy zamianie nieściągalnej grzywny na zastępczą karę pozbawienia wolności stosowany był równoważnik jednego dnia pozbawienia wolności za 100—300 zł grzywny. Był to równoważnik bardziej korzystny dla skazanego za występki niż dla skazanego za wykroczenia, gdyż przy karze pieniężnej porządkowej zamiennik wynosił jeden dzień pozbawienia wolności za 50—150 zł kary pieniężnej.

Rozwiązanie to budziło zastrzeżenie i dlatego projekt, recypując art. 37 k.k., ustala jednolity zamiennik jednego dnia za grzywnę od 50—150 zł, podobnie jak przewiduje to również projekt prawa o wykroczeniach.

Należy także zaznaczyć, że według przepisów dotychczasowych — w razie nieściągalności grzywny lub kary pieniężnej porządkowej kary te podlegały zamianie na zastępczą karę pozbawienia wolności bez względu na wysokość orzeczonej grzywny lub kary pieniężnej. W myśl projektu stosowana będzie zastępcza kara pozbawienia wolności tylko wtedy, gdy wymierzono grzywnę lub karę pieniężną powyżej 1000 zł.

ZAOSTRZENIE KARY

Projekt przewiduje szereg środków umożliwiających surowsze potraktowanie sprawy przestępstwa skarbowego o znacznym stopniu społecznego niebezpieczeństwa czynu. Surowsze potraktowanie sprawy umożliwiają w szczególności instytucje takie, jak:

- a) nadzwyczajne zaostrenie kary,
- b) nadzór ochronny,
- c) ośrodek przystosowania społecznego,
- d) zaostrenie kary w stosunku do sprawcy przestępstwa ciągłego,
- e) uznanie poprzedniego skazania sprawcy za przestępstwo umyślne albo za tego samego rodzaju przestępstwo nieumyślne — za okoliczność wpływającą na zaostrenie kary.

Ad a)

Nadzwyczajne zaostrenie kary (art. 24 i 25 projektu). Jest to instytucja przejęta z u.k.s. z 1960 r., przewidująca znaczne zaostrenie sankcji karnych wobec sprawców przestępstw skarbowych popełnionych w szczególnie obciążających okolicznościach.

Do szczególnie obciążających okoliczności powodujących zaostrenie kar zalicza projekt m.in. recydywę (art. 24 projektu).

W dotychczasowej ustawie karnej skarbowej ujęcie recydywy było częściowo odmienne od recydywy określonej w przepisach kodeksu karnego z 1932 r. Zasadniczą cechą odróżniającą recydywę skarbową określoną w ustawie z 1960 r. od recydywy przewidzianej w przepisach kodeksu karnego była przede wszystkim okoliczność, że zastosowanie surowszych środków represji było skutkiem nie tylko poprzedniego odbycia kary pozbawienia wolności za podobny występki, ale także poprzedniego wykonania — za taki czyn — kary grzywny.

Takie rozwiązanie w ustawie karnej skarbowej pozostawało w ścisłym związku z systemem kar przewidzianych w ustawie karnej skarbowej za występki skarbowe, a w szczególności z faktem, że w większości wypadków kara ta była grzywną, a nie karą pozbawienia wolności. Popelnienie występkę w warunkach recydywy zależne było od okoliczności szczególnie obciążających, powodujących, że czyn, zagrożony wyłącznie zasadniczą karą grzywny, stawał się czynem zagrożonym obligatoryjnie karą pozbawienia wolności. Jednocześnie następowała zmiana właściwości organu orzekającego, gdyż każdy czyn zagrożony karą pozbawienia wolności podlegał orzecznictwu sądu, a nie organu finansowego. Natomiast gdy dany czyn był już zagrożony karą zasadniczą pozbawienia wolności, to wówczas — w razie recydywy — zaostrenie polegało na możliwości wymierzenia surowszej kary pozbawienia wolności (w zakresie niektórych przestępstw dewizowych i celnych sąd mógł wymierzyć nawet karę pozbawienia wolności do lat 15).

Projekt nowej ustawy karnej skarbowej zachowuje w zasadzie, ten sposób zaostrenia sankcji w razie recydywy z następującymi istotnymi zmianami:

1. Według dotychczasowych przepisów zaostrenie kary polegające na wymierzeniu zasadniczej kary pozbawienia wolności obok grzywny dotyczyło wszystkich sytuacji, gdy sprawca za poprzedni czyn był ukarany grzywną, i to bez względu na jej wysokość, jeżeli kara ta była wykonana co najmniej w 1/3 części. Wystarczyło więc, gdy za poprzedni czyn sprawca był ukarany grzywną np. w kwocie 100 zł, a ściągnięto 33 zł.

W projekcie uznano, że poprzednie popelnienie czynu o relatywnie niewielkiej szkodliwości, czego wyrazem było wymierzenie odpowiednio niskiej grzywny, nie powinno jeszcze (samo przez się) uzasadniać szczególnego zaostrenia kary przez wymierzenie zasadniczej kary pozbawienia wolności za ponowne przestępstwo i że w takich wypadkach wystarczające jest zwykle zaostrenie kary w ramach zagrożenia przewidzianego za dany czyn.

Zaostrenie takie — według projektu — nastąpi dopiero wtedy, gdy za pierwszy czyn wymierzono sprawcy karę grzywny nie niższą niż 10 tys. zł, a ściągnięto z tego tytułu co najmniej 5 tys. zł. W praktyce organów finansowych kary w takiej wysokości lub wyższej uważane są za kary dotkliwe i dlatego uznano, że przy ponownym popelnieniu przestępstwa tego samego rodzaju należy stosować sankcje surowsze w postaci kary pozbawienia wolności obok kary grzywny przewidzianej za dany czyn. Problem sprawców, którzy za przestępstwo tego samego rodzaju byli już poprzednio karani pozbawieniem wolności, uregulowano tak jak w nowym kodeksie karnym, a mianowicie szczególne zaostrenie kary następuje wtedy, gdy sprawca odbył karę pozbawienia wolności za poprzednie przestępstwo w rozmiarze nie mniejszym niż 6 miesięcy.

2. Drugą zasadniczą zmianą w stosunku do przepisów dotychczasowych ustawy karnej skarbowej jest możliwość orzeczenia w stosunku do recydywistów środków

ochronnych przewidzianych przez kodeks karny. Jest to istotne zaostřzenie sankcji w stosunku do recydywistów.

Ponadto (w art. 25) projekt przewiduje stosowanie nadzwyczajnego zaostřzenia kary, jeřeli sprawca:

- popełnia czyn działając w grupie przestępczej,
  - uczynił sobie z popełniania przestępstw skarbowych stałe Źródło dochodu,
  - popełnia umyślne przestępstwo skarbowe o wartości przedmiotu przestępstwa przekraczającej 100 tys. zł lub przez takie przestępstwo powoduje uszczuplenie należności w wysokości przekraczającej 100 tys. zł (chyba że w tym ostatnim wypadku podatek, którego uszczuplenie dotyczy, zostanie w całości zapłacony przed zamknięciem przewodu sądowego w I instancji — art. 25 § 2 projektu).
- Nadzwyczajne zaostřzenie kary w myśl art. 26 projektu polega na:
- wymierzeniu kary pozbawienia wolności do lat 5 zamiast przewidzianej za przestępstwo skarbowe łagodniejszej kary pozbawienia wolności, co nie wyłącza wymierzenia grzywny przewidzianej obok kary pozbawienia wolności,
  - wymierzeniu kary pozbawienia wolności do lat 3 lub kary ograniczenia wolności, jeřeli czyn jest zagrożony tylko karą grzywny, co nie wyłącza także wymierzenia grzywny przewidzianej za ten czyn,
  - możliwości orzeczenia konfiskaty całości lub części mienia, jeřeli sprawca uczynił sobie z popełniania przestępstw skarbowych stałe Źródło dochodu albo gdy wartość przedmiotu przestępstwa lub uszczuplonej należności państwowej przekracza 100 tys. zł, a przestępstwo popełniono z winy umyślnej; przepisy o szczególnym zaostřzeniu sankcji w zakresie przestępstw dewizowych i celnych (art. 25 § 5 u.k.s. z 1960 r.) zostały zamieszczone w odpowiednich rozdziałach części szczegółowej projektu (art. 70 i 83 projektu).

Ad b)

Nadzór ochronny (art. 27 projektu) jest instytucją nową w prawie karnym skarbowym, wprowadzoną za wzorem k.k. 1969 r. Nadzór ochronny może być stosowany na zasadach takich jak w k.k., a więc — jak to zaznaczono wyżej — tylko w wypadkach recydywy, i to takiej, jaka jest przewidziana w art. 60 § 1 k.k. (por. art. 62 § 1 k.k. i art. 27 projektu). Mówiąc prościej, projekt zastrzega, że zastosowanie przez sąd takich szczególnych środków ochrony będzie możliwe tylko wtedy, gdy sprawca za poprzedni czyn odbył co najmniej karę pozbawienia wolności w wymiarze 6 miesięcy. Oznacza to, że takich środków ochronnych nie będzie się stosować, gdy za poprzednie przestępstwo sprawca karany był bądź wyłącznie grzywną bądź karą pozbawienia wolności w wymiarze mniejszym niż sześć miesięcy.

Ad c)

Ośrodek przystosowania społecznego (art. 2 projektu w związku z art. 64 k.k.). Orzekanie o umieszczeniu w ośrodku przystosowania społecznego będzie stosowane w razie uchylania się skazanego od wykonywania obowiązków związanych z nadzorem ochronnym lub utrudniania osiągnięcia celów nadzoru ochronnego w inny sposób.

Ad d)

Zaostřzenie kary w stosunku do sprawcy przestępstwa ciągłego (art. 2 projektu w związku z art. 58 k.k.). W stosunku do sprawcy ta-

kiego przestępstwa skarbowego projekt przewiduje możliwość zaostżenia kary przez orzeczenie jej na zasadach określonych w art. 58 k.k., a więc w granicach do najwyższego ustawowego zagrożenia zwiększonego o połowę, nie przekraczając jednak granicy danego rodzaju kary.

Wypada przypomnieć, że w świetle orzecznictwa Sądu Najwyższego „przestępstwo ciągle jest to przestępstwo składające się z szeregu jednorodnych działań, z których każde z osobna stanowi przestępstwo, lecz które ze względu na jedność rozmiaru i celu przestępczego stanowią jeden ciąg działalności przestępczej (...)” (SN II K 1136/58). W związku z tym organy finansowe w razie np. stwierdzenia, że prowadzący rachunkowość w 1970 r. w 40 wypadkach zaniedbał właściwego udokumentowania w księgach rachunkowych zapisów dotyczących zakupu rzeczy, traktują takie działanie nie jako 40 odrębnych przestępstw skarbowych, lecz jako jeden czyn objęty tym samym zamiarem.

Oczywiście od przestępstwa ciągłego należy odróżnić przestępstwo trwałe, polegające — zgodnie z zasadami przyjętymi przez doktrynę prawa karnego — na wytworzeniu i utrzymywaniu przez sprawcę stanu przestępczego. W prawie karnym skarbowym klasycznym przykładem przestępstwa trwałego jest nieprowadzenie — wbrew obowiązkowi — księgi rachunkowej, handlowej, podatkowej lub inwentarzowej.

Przestępstwo trwałe ustaje, gdy stan przestępczy zostanie usunięty lub w inny sposób zakończony (np. gdy podatnik założy księgę albo upłynie okres, na który księga miała być prowadzona); przestępstwo trwałe polegające na nieprowadzeniu księgi inwentarzowej, której prowadzenie nie jest ograniczone okresem rocznym, trwa aż do założenia takiej księgi.

I jeszcze jedna uwaga. Otóż przestępstw trwałych nie należy mylić z przestępstwami jednorazowymi. Na przykład do kategorii przestępstw jednorazowych należą czyny polegające na wykazaniu w oświadczeniu podatnika — dla celów podatku od wynagrodzeń — danych niezgodnych z rzeczywistością.

Przestępstwem jednorazowym jest również niezgłoszenie do wymiaru doraźnego — we właściwym terminie — umów kupna-sprzedaży motocykli itp.

Niekiedy przestępstwa o charakterze jednorazowym powodują skutki trwałe. Na przykład zgłoszenie organowi finansowemu danych niezgodnych z prawdą a narażających Skarb Państwa na uszczuplenie podatkowe może powodować konkretne skutki ujemne w postaci pobierania podatku przez dłuższy czas w wysokości niższej od przewidzianej przepisami. Jednakże przestępstw jednorazowych powodujących skutki trwałe nie należy identyfikować z przestępstwami trwałymi. To rozróżnienie muszą mieć na uwadze organy finansowe orzekające w sprawach o przestępstwa i wykroczenia skarbowe.

Ad e)

Poprzednie skazanie sprawcy za przestępstwo umyślne albo za podobne przestępstwo nieumyślne — jako okoliczność wpływająca na zaostżenie kary, ale tylko w granicach sankcji przewidzianej w ustawie za dane przestępstwo (por. art. 2 projektu w związku z art. 52 k.k.); w tym wypadku, jeżeli ustawa daje możność wyboru rodzaju kary, wymierza się karę łagodniejszą tylko wówczas, gdy przemawiają za tym względy wymienione w art. 50 k.k.

W myśl projektu środki wymienione wyżej (w punktach a—d) może stosować wyłącznie sąd. Oczywiście finansowe organy orzekające, wymierzając karę grzywny, mają także obowiązek uwzględniać poprzednią karalność sprawcy jako okoliczność obciążającą.

ZŁAGODZENIE KARY

W celu realizacji zasady rozwarstwienia przestępczości projekt umożliwia łagodniejsze potraktowanie sprawcy w wypadkach drobniejszych przez wprowadzenie następujących instytucji:

- a) warunkowego umorzenia postępowania,
- b) warunkowego zawieszenia wykonania kary,
- c) nadzwyczajnego złagodzenia kary,
- d) odstąpienia od wymierzenia kary,
- e) orzeczenia kary ograniczenia wolności w wypadku, gdy przestępstwo skarbowe zagrożone jest karą pozbawienia wolności.

Ad a)

Warunkowe umorzenie postępowania (art. 2 projektu w związku z art. 27—29 k.k.). Stosownie do art. 27 k.k. umorzenie takie może nastąpić w sprawach o czyny zagrożone karą pozbawienia wolności (lub karą łagodniejszą), gdy stopień niebezpieczeństwa czynu nie jest znaczny, okoliczności jego popełnienia nie budzą wątpliwości, a postawa sprawcy nie karanego przedtem, jego właściwości i cechy osobiste oraz dotychczasowy sposób życia uzasadniają przypuszczenie, że pomimo umorzenia postępowania będzie on przestrzegał porządku prawnego i nie popełni ponownie przestępstwa.

Warunkowe umorzenie następuje na okres próby trwający od roku do 2 lat. Gdy czyn polega na uszczupleniu należności państwowej (np. podatku), warunkiem umorzenia postępowania jest uiszczenie tej należności w okresie próby, w terminie zakreślonym przez organ stosujący warunkowe umorzenie.

Należy sądzić, że warunkowe umorzenie postępowania stosowane będzie przede wszystkim wobec sprawców, którzy dopuścili się przestępstwa z winy nieumyślnej niejako przypadkowej, gdyż w takich sytuacjach uzasadniona będzie z reguły pozytywna prognoza co do dalszego zachowania się sprawcy.

Ad b)

Warunkowe zawieszenie wykonania kary (art. 2 projektu w związku z art. 73, 74, 75 § 1, 2 i 4, 76—79 k.k.). Warunkowo zawiesić można wykonanie kary pozbawienia wolności orzeczonej w rozmiarze do lat 2 w razie skazania za przestępstwo umyślne lub orzeczonej w rozmiarze do lat 3 w razie skazania za przestępstwo nieumyślne. Warunkowe zawieszenie może wyjątkowo dotyczyć również zastępczej kary pozbawienia wolności (art. 2 projektu w związku z art. 86 k.k.).

Należy nadmienić, że w odniesieniu do przestępstw polegających na wyrządzeniu szkody w mieniu społecznym projekt w art. 29 łączy tę instytucję z obowiązkiem uiszczenia uszczuplonej przez sprawcę należności państwowej; uchylenie się od uiszczenia tej należności w terminie powoduje obligatoryjne zarządzenie wykona-

nia zawieszonoj kary (analogiczne rozwiązanie występuje przy warunkowym przedterminowym zwolnieniu — art. 30 projektu).

Złagodzone jednak warunki zawieszenia wykonania kary pozbawienia wolności i warunkowego przedterminowego zwolnienia z odbywania tej kary. Według przepisów dotychczasowych koniecznym warunkiem było to, by skazany uprzednio uiścił uszczuploną należność (art. 3 § 3 i art. 237 u.k.s. z 1960 r.). Według projektu skazany będzie obowiązany spłacać uszczuploną należność w okresie zawieszenia lub warunkowego przedterminowego zwolnienia (art. 29 i 30 projektu).

Ad c)

Nadzwyczajne złagodzenie kary (art. 2 projektu w związku z art. 57 k.k.) może nastąpić w stosunku do młodocianego oraz w innych wyjątkowych, szczególnie uzasadnionych wypadkach, gdy nawet najniższa kara przewidziana za przestępstwo byłaby niewspółmiernie surowa. Wypada zaznaczyć, że określone w k.k. zasady stosowania nadzwyczajnego złagodzenia kary projekt rozszerza, przewidując (w art. 23) możliwość wymierzenia grzywny zamiast kary pozbawienia wolności i grzywny, wymierzenia zasadniczej kary pozbawienia wolności w rozmiarze niższym od przypadającego według ustawowego równoważnika lub poprzesiania na orzeczeniu samej tylko kary dodatkowej przypadku rzeczy.

Ad d)

Odstąpienie od wymierzenia kary (art. 2 projektu w związku z art. 56 k.k.) stosuje się w wypadkach przewidzianych w ustawie, co nie stoi na przeszkodzie orzeczenia kary dodatkowej przypadku rzeczy, jeżeli zachodzą warunki jej orzeczenia.

Ad e)

Orzeczenie kary ograniczenia wolności (art. 9 projektu). Zasady orzekania tej kary omówiono w pkt pt. „Zasady karania”.

INSTYTUCJE PRAWA KARNEGO SKARBOWEGO

Projekt utrzymuje specyficzne dla prawa karnego skarbowego instytucje:

- a) tzw. czynnego żalu,
- b) dobrowolnego poddania się karze.

Ad a)

W art. 7 projekt utrzymuje specyficzną dla prawa karnego skarbowego instytucję tzw. czynnego żalu, wyłączając odpowiedzialność w sytuacji, gdy sprawca sam zawiadomia o popełnieniu przestępstwa organ powołany do ścigania (zanim organ ten powziął wiadomość o przestępstwie i o okolicznościach jego popełnienia), a przy tym wpłaca uszczuploną należność (jeżeli czyn poległ na uszczuplaniu należności państwowej) lub wpłaca równowartość przedmiotu przestępstwa (jeżeli podlegał on przypadkowi). Praktyka wskazuje, że instytucja ta (art. 24 u.k.s. z 1960 r.) przyczynia się do ujawniania niektórych przestępstw skarbowych.

Ad b)

Projekt utrzymuje — z pewnymi modyfikacjami — specyficzną instytucję prawa karnego skarbowego, jaką jest dobrowolne poddanie się karze, umożliwiającą rychłe zakończenie postępowania bez wydania orzeczenia karnego i bez potrzeby stosowania środków egzekucyjnych.

W myśl projektu sprawca może złożyć na piśmie lub do protokołu wniosek o dobrowolne poddanie się karze nie tylko w toku postępowania przygotowawczego, ale również w postępowaniu przed finansowym organem orzekającym (oczywiście przed wydaniem orzeczenia karnego). Składając taki wniosek, oskarżony obowiązany jest uiścić jednocześnie kwotę odpowiadającą co najmniej najniższej grzywnie (karze pieniężnej), jaką jest zagrożony dany czyn, a w wypadku gdy czyn jest zagrożony karą dodatkową przepadku rzeczy — wyrazić ponadto zgodę na ich przepadek lub uiścić równowartość tych rzeczy. Przed rozstrzygnięciem wniosku finansowy organ orzekający będzie mógł jednak zażądać od oskarżonego podwyższenia złożonej kwoty, uiszczenia kosztów postępowania, a w pewnych sytuacjach także wyrażenia zgody na przepadek rzeczy nie objętych wnioskiem lub uiszczenia ich równowartości, wyznaczając zarazem odpowiedni termin w celu dokonania tych czynności.

Dalsze zmiany wprowadzone do instytucji dobrowolnego poddania się karze polegają na tym, że w sytuacji gdy czyn jest fakultatywnie zagrożony karą przepadku rzeczy, organ finansowy może zezwolić na pominięcie tej kary lub ograniczenie jej do niektórych tylko przedmiotów. Uznano bowiem, iż nie byłoby słuszne, żeby w tym zakresie poddający się dobrowolnie karze był traktowany surowiej od oskarżonego, w stosunku do którego wydaje się orzeczenie karne. W razie nieuwzględnienia wniosku o dobrowolne poddanie się karze lub cofnięcie takiego wniosku, uiszczone przez oskarżonego kwoty zatrzymuje się do zakończenia postępowania jako zabezpieczenie grożących oskarżonemu kar, kosztów postępowania i uszczuplonych należności. Według dotychczasowych przepisów, w omawianej sytuacji kwoty te podlegały zwrotowi, jeśli nie nastąpiło ich zajęcie. Proponowane rozwiązanie ułatwi egzekucję orzeczonej kary w zwykłym postępowaniu, a także egzekucję uszczuplonych należności.

Według projektu ustawy nie będzie dopuszczalne stosowanie instytucji dobrowolnego poddania się karze w sprawach o przestępstwa zagrożone karą zasadniczą pozbawienia wolności, jak również gdy zgłoszono interwencję co do rzeczy zagrożonych przepadkowi, a mówiąc prościej, jeżeli osoba trzecia twierdzi, że przedmioty przestępstwa zagrożone przepadkiem w postępowaniu karnym skarbowym stanowią jej własność i w związku z tym żąda ich wydania albo zwolnienia od przepadku lub zajęcia.